

D • N
3/6 1956

Hr Günther och 9 april

De artiklar som förre utrikesministern Christian Günther publicerat i Dagens Nyheter om "Verkligheten bakom Schnurres rapport" innehåller knappast några uppgifter som icke tidigare framkommit eller åtminstone skymtat i olika dokument och uttalanden. Hr Günther har tydligen velat markera detta då han slutar sin framställning med betonandet av att hans erinringar inte gör anspråk "på att lämna verkligt nya bidrag till Sveriges historia under andra världskriget". Artiklarna är likväl av mycket stort intresse genom den klara sammanfattningen av det behandlade läget och den svenska statens ledningens syn på detta samt genom hr Günthers egna kommentarer och reflexioner. Med all rätt berör hr Günther endast i några få ord Schnurres beryktade rapport; endast någon enda person torde på grund av sedan femton år väl konserverad ilska betvivla att det är den Güntherska versionen, inte den av Schnurre givna, som förtjänar tilltro.

Särskilt på en punkt verkar likväl hr Günthers resonemang besynnerligt, för att inte säga orimligt. Det gäller den svenska militära beredskapen den 9 april 1940, då Danmark och Norge angreps av tyskarna.

Denna beredskap, som under vinterkriget varit stark och helt naturligt koncentrerad till gränstrakterna mot Finland, blev efter slutet av detta krig successivt försvagad. Ännu då det tyska angreppet igångsattes fanns emellertid betydande truppstyrkor i de nämnda områdena, trots hemförlovingar och omgrupperingar; en liten del av dessa trupper var stationerade vid de svenska malmfälten. Däremot hade någon förstärkning av gränsen mot söder, närmast i Skåne, inte genomförts trots att den svenska regeringen under dagarna före den 9 april väntade en tysk aktion mot Danmark och Norge och ansåg en sådan aktion även mot Sverige tänkbar. Det har betonats, skriver Günther, att "om även Sverige hade angräpits den 9 april så hade vi stått fullkomligt försvarslösa mot t. ex. en tysk landstigning i Skåne. Detta sista må vara sant — och likväl är jag övertygad om att uppläggningsen av vårt försvar var riktig, ja, den enda riktiga för Sveriges del." Hr Günther

öppnar därmed änyo diskussionen i ett ämne som tidigare flera gånger upptagits, och han söker än en gång — liksom i inlägg i Dagens Nyheter den 10 oktober 1947 och den 21 maj 1952 — försvara den svenska regeringens uppträdande. Det var i sin ordning, anser han, att Skåne var så gott som försvarslöst trots angreppsriskerna, medan vissa andra delar av Sverige, främst gränstrakterna mot Finland, var relativt väl försvarade.

Hur går detta konststycke till? I sitt inlägg 1947 har hr Günther framfört en mycket generell motivering för att man underlät försvarsåtgärder i söder. Av sådana åtgärder, skrev han, skulle tyskarna "inte ha låtit skrämna sig" om ett angrepp mot Sverige ansetts vara "nödvändigt eller önskvärt"; "det fanns säkert inte en soldat i tyska armén, från Hitler till den yngste rekryten, som inte skulle ha hänskrattat åt tanken att den tyska krigsmakten skulle ens för ett ögonblick låta hejda sig av några svenska divisioner i sin marsch mot världsherraväldet". Denna tankegång synes hr Günther nu ha övergivit. Dels synes den

uppenbart ohållbar; det får väl antas att även "några svenska divisioner" var av en viss militär betydelse och att ett krig med Sverige, även om tyskarna måst segra, hade fördröjt förverkligandet av och därför antagligen förryckt Hitlers "allmänna militära planer. Dels smakar tankegången bra mycket av defaultism; blir inte dess konsekvens att svenskt försvar mot ett tyskt angrepp över huvud varit meningslöst? Och dels är motsättningen mellan detta resonemang och förhållandet att regeringen omedelbart efter den 9 april genomdolda mobiliseringar förstärkte den södra fronten alltför bjärt.

I stället skjuter hr Günther nu fram en annan tankegång, som han redan tidigare varit inne på. Tyskarna oroade sig, skriver han, för att de allierade skulle sätta sig fast i Skandinavien. De lugnades av att den svenska regeringen upprätthöll erforderlig spår mot väster.

"Men om vi i stället hade börjat lägga en spår av trupper i södra Sverige, tydligen avsedd att möta ett befarat tyskt angrepp, och i samma mån minskat vårt försvar i norr, så hade detta inte kunnat undgå på det häftigaste alarmera den tyska krigsledningen. För den skulle detta säkert ha tett sig som att direkt locka de allierade åt med eller mot vår vilja rycka in i Norge och norra Sverige och här förska sig dessa farliga angreppsbaser. Det är möjligt att Weserübung, anfall den 9 april, även i så fall hade utförts så som den var planerad — förberedelserna var ju redan långt framskridna. Men det är också möjligt att operationen hade omarbetats så att den inbegrep att även Sverige lades under tysk militär kontroll, för att använda tyskarnas eget uttryckssätt."

Resonemanget liknar en schweizerost; det är främst hålen man lägger märke till. 1) Det hade varit möjligt att i hög grad förstärka försvaret i söder utan att minska försvaret i väster; enklast hade varit att vidtaga den partiella mobilisering som skedde efter den 9 april. 2) Spårren mot väster var i själva verket mycket svag, och på tyskt håll ifrågasattes just om de svenska trupperna kunde försvara malmfälten. Att trupperna längst upp i nordost — inte mellan Narvik och malmfälten — var relativt starka berodde inte på förutseende från regeringens sida, utan på eftersläpning. I själva verket demobiliserades successivt trupperna i norra Sverige. 3) Man hade före den 9 april ej skäl att lita till att tyskarna skulle inskränka sin aktion till Norge och Danmark; envoyén Richert hade så sent som den 8 april förklarar att ett angrepp mot Sverige inte var osannolikt. Militärledningen liksom ministern och militärattachén i Berlin förordade en förstärkning av beredskapen i söder redan före den 9 april. 4) Efter den 9 april förstärktes som nämnts i hög grad den beredskap som kunde anses riktad mot Tyskland, särskilt i Skåne och Värmland — regeringen tycks alltså med den 9 april helt ha kastat om resonemang och militärpolitik.

Försvarsdispositionerna före den 9 april är och förblir alltså en dunkel och oroande punkt i den svenska regeringens politik under krigsåren; hr Günthers upprejade och delvis på olika linjer förda försvar har inte förbättrat saken. Den norska regeringen har anklagats för att den icke, trots kännedom om de tyska angreppsplanerna, vidtog utomordentliga försvarsåtgärder. Den svenska regerin-

gen handlade — eller riktigare underlät att handla — på alldeles samma sätt. Hittills har man inte hört av någon bättre motivering än denna; det gick ju bra som det gick, vi blev inte anfallna av tyskarna. Men det är, mildt uttryckt, en svag motivering.